Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 9 juni 2016*

”Överklagande — Artikel 81 EG — Konkurrensbegränsande samverkan — Den spanska marknaden för vägbitumen — Uppdelning av marknaden och samordning av priser — Meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (2002) — Punkt 23 b sista stycket — Partiell immunitet mot böter — Bevismaterial som gäller för Europeiska kommissionen tidigare okända sakförhållanden”

I mål C-617/13 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 27 november 2013,

Repsol Lubricantes y Especialidades SA, tidigare Repsol Lubricantes YPF y Especialidades SA, Madrid (Spanien),

Repsol Petróleo SA, Madrid,

Repsol SA, Madrid,

företrädda av L. Ortiz Blanco, J. Buendía Sierra, M. Muñoz de Juan, A. Givaja Sanz och A. Lamadrid de Pablo, abogados,

klagande,

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företrädd av C. Urraca Caviedes och F. Castillo de la Torre, båda i egenskap av ombud,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av ordföranden på fjärde avdelningen T. von Danwitz, tillika tillförordnad ordförande på femte avdelningen, domstolens ordförande K. Lenaerts, tillika tillförordnad domare på femte avdelningen, samt domarna D. Šváby (referent), A. Rosas och C. Vajda,

generaladvokat: N. Jääskinen,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

* Rättegångsspråk: spanska.

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 15 april 2015,

och efter att den 16 juli 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Repsol Lubricantes y Especialidades SA, tidigare Repsol Lubricantes YPF y Especialidades SA (nedan kallat RPA/Rylesa), Repsol Petróleo SA och Repsol SA har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som Europeiska unionens tribunal meddelade den 16 september 2013 i mål Repsol Lubricantes y Especialidades m.fl./kommissionen (T-496/07, EU:T:2013:464) (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom ogillade tribunalen ovanstående bolags talan om i första hand ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2007) 4441 slutlig av den 3 oktober 2007 om ett förfarande enligt artikel 81 [EG] (ärende COMP/38.710 – Bitumen (Spanien) (nedan kallat det omtvistade beslutet), och i andra hand om nedsättning av de böter som ålagts dessa bolag.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning (EG) nr 1/2003

2 Artikel 23 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 [EG] och 82 [EG] (EGT L 1, 2003, s. 1) har rubriken ”Böter”. I artikel 23.3 anges att ”[n]är bötesbeloppet fastställs skall hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått”.

3 Artikel 31 i denna förordning har följande lydelse:

”EG-domstolen skall ha obegränsad behörighet att pröva beslut genom vilka kommissionen har fastställt böter eller viten. EG-domstolen får upphäva, sänka eller höja förelagda böter eller viten.”

1998 års riktlinjer

4 Enligt punkt 1 i kommissionens riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 [KS] (EGT C 9, 1998, s. 3) (nedan kallade 1998 års riktlinjer) ska ”grundbelopp[et] fastställs på grundval av överträdelsens allvar och varaktighet. Dessa är de enda kriterier som anges i artikel 15.2 i [rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av artiklarna [81 EG] och [82 EG] (EGT 13, 1962, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8)].

5 I punkt 1 A i 1998 års riktlinjer anges att man vid bedömningen av överträdelsens allvar ska beakta överträdelsens art, dess konkreta påverkan på marknaden, om den är mätbar, och omfattningen av den relevanta geografiska marknaden. Enligt denna bestämmelse delas överträdelserna in i tre kategorier, nämligen mindre allvarliga överträdelser, allvarliga överträdelser och mycket allvarliga överträdelser.

6 Enligt 1998 års riktlinjer består mycket allvarliga överträdelser av bland annat horisontella begränsningar såsom priskarteller och karteller för uppdelning av marknader. För dessa överträdelser ska möjliga grundbelopp ligga ”över 20 miljoner [euro]”.

2002 års meddelande om samarbete

7 I kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (EGT C 45, 2002, s. 3) (nedan kallat 2002 års meddelande om samarbete) fastställs de villkor på vilka företag som samarbetar med kommissionen under dess undersökning av ett kartellärende kan befrias från böter eller beviljas en nedsättning av de böter som annars skulle ha ålagts dem.

8 Punkt 7 i detta meddelande lyder:

”Dessutom kan ett eller flera företags samarbete motivera till att kommissionen beviljar nedsättning av böterna. Varje nedsättning av böterna skall avspegla ett företags faktiska bidrag – i fråga om kvalitet och den tidpunkt då det lämnades – till att kommissionen har kunnat fastställa en överträdelse. Nedsättningar skall endast beviljas företag som förser kommissionen med bevismaterial som har ett betydande mervärde jämfört med den bevisning som kommissionen redan har samlat in.”

9 I avsnitt B i nämnda meddelande, som har rubriken ”Nedsättning av böter”, anges följande i punkterna 21 och 23:

”21. För att uppfylla villkoren måste ett företag förse kommissionen med bevis på den misstänkta överträdelsen som har ett betydande mervärde jämfört med dem som kommissionen redan har samlat in. Dessutom måste det upphöra med sin inblandning i den misstänkta överträdelsen senast vid den tidpunkt då företaget inkommer med bevismaterialet.

…

23. Kommissionen kommer att avgöra följande i de slutgiltiga beslut som fattas för att fullborda det administrativa förfarandet:
   a) Huruvida det bevismaterial som ett företag lämnat har ett betydande mervärde jämfört med det bevismaterial som kommissionen besitter vid samma tidpunkt.

…

Om ett företag lämnar in bevismaterial som gäller för kommissionen tidigare okända sakförhållanden som har ett direkt samband med den misstänkta kartellens betydelse och varaktighet, kommer kommissionen inte att beakta dessa element när den avgör vilka böter som skall åläggas det företag som tillhandahållit detta bevismaterial.”

Bakgrund till tvisten och det omtvistade beslutet

10 Bakgrunden till tvisten återges i punkterna 1–91 i den överklagade domen och kan sammanfattas enligt följande.

11 Den produkt som är föremål för överträdelsen är penetrationsbitumen, en typ av bitumen som inte genomgått någon form av förädling och som används för att bygga och underhålla vägar.

12 Den spanska bitumenmarknaden omfattar dels tre producenter, nämligen företagskoncernerna Repsol, CEPSA PROAS och BP, dels importörer, däribland Nynäs-koncernen och Petróleos de Portugal-koncernen (Petrogal).

13 Under perioden 1991–2002 ägdes RPA/Rylesa till 99,99 procent av Repsol Petróleo. Detta bolag ägdes i sin tur till 99,97 procent av Repsol YPF SA, numera Repsol, som är moderbolag i Repsolkoncernen.

14 RPA/Rylesa producerar och saluför bitumenprodukter. En av Repsol Petróleos verksamheter är produktion av penetrationsbitumen och försäljning av denna till RPA/Rylesa för vidareförsäljning.

15 Två andra bolag i Repsolkoncernen, nämligen Petróleos del Norte SA och Asfalnor SA, bedriver en verksamhet i Spanien som är kopplad till penetrationsbitumen.

16 RPA/Rylesa och Petróleos del Norte SA:s omsättning för penetrationsbitumen som säljs till utomstående kunder i Spanien uppgick till 97 500 000 euro räkenskapsåret 2001, det vill säga 34,04 procent av den relevanta marknaden. Den sammanlagda konsoliderade omsättningen för Repsolkoncernen uppgick till 51 355 000 000 euro verksamhetsåret 2006, vilket var året innan det omtvistade beslutet antogs.

17 Sedan BP inkommit med en ansökan om immunitet den 20 juni 2002 med stöd av 2002 års meddelande om samarbete, genomfördes kontroller den 1 och 2 oktober 2002 hos Repsol-, CEPSA-PROAS-, BP-, Nynäs- och Petrogalkoncernerna.

18 Den 6 februari 2004 tillställde kommissionen de berörda företagen en första omgång skrivelser där upplysningar begärdes med stöd av artikel 11.3 i förordning nr 17.

19 Genom faxmeddelande av den 31 mars respektive den 5 april 2004 inkom klagandena och PROAS med en ansökan till kommissionen enligt 2002 års meddelande om samarbete, jämte en företagsredogörelse.

20 Efter att kommissionen i fyra skrivelser begärt att de berörda företagen skulle lämna ytterligare upplysningar, inledde kommissionen formellt ett förfarande och delgav bolagen i BP-, Repsol-, CEPSA-PROAS-, Nynäs- och Petrogalkoncernerna ett meddelande om invändningar den 24 och den 28 augusti 2006.

21 Den 3 oktober 2007 antog kommissionen det omtvistade beslutet. I beslutet konstaterade kommissionen att de 13 bolag som beslutet riktar sig till hade deltagit i en rad avtal om uppdelning av marknaden och om samordning av priser beträffande penetrationsvägbitumen i Spanien (med undantag för Kanarieöarna).

22 Kommissionen ansåg att båda konkurrensbegränsningarna – nämligen horisontella avtal om uppdelning av marknaden och samordningen av priser – till sin natur var att anse som de allvarligaste överträdelserna av artikel 81 EG, vilka enligt rättspraxis kan motivera att de kategoriseras som ”mycket allvarliga” överträdelser.

23 Kommissionen fastställde ”utgångsbeloppet” för de böter som skulle åläggas till 40 000 000 euro, med beaktande av överträdelsens allvar, den relevanta marknadens värde som uppskattades till 286 400 000 euro år 2001 (det sista hela år som överträdelsen pågick), och det faktum att överträdelsen var begränsad till försäljning av bitumen i en enda medlemsstat.

24 Kommissionen klassificerade därefter de företag som det omtvistade beslutet riktades till i olika kategorier som definierades utifrån deras relativa vikt på den relevanta marknaden. Detta gjordes i syfte att uppnå en differentierad behandling och därmed beakta företagens faktiska ekonomiska kapacitet att orsaka en allvarlig skada på konkurrensen.

25 Repsol- och PROAS-koncernerna, vars andelar på den relevanta marknaden uppgick till 34,04 respektive 31,67 procent under räkenskapsåret 2001, klassificerades i den första kategorin. BP-koncernen, vars marknadsandel uppgick till 15,19 procent, klassificerades i den andra kategorin och

Nynäs- och Petrogalkoncernerna, vars marknadsandelar uppgick till 4,54 respektive 5,24 procent, i den tredje kategorin. På grundval härav justerades utgångsbeloppen för de böter som skulle åläggas enligt följande:

— den första kategorin, för Repsol- och PROAS-koncernerna: 40 000 000 euro

— den andra kategorin, för BP-koncernen: 18 000 000 euro

— den tredje kategorin, för Nynäs- och Petrogalkoncernerna: 5 500 000 euro

26 I syfte att fastställa bötesbeloppet till en nivå som garanterar en tillräckligt avskräckande verkan, ansåg kommissionen det lämpligt att tillämpa en multiplikator på 1,2 på grundbeloppet för de böter som skulle åläggas Repsol-koncernen.

27 Sedan utgångsbeloppet för böterna räknats upp i förhållande till överträdelsens varaktighet, det vill säga elva år och sju månader för Repsolkoncernen (från den 1 mars 1991 till den 1 oktober 2002), slog kommissionen fast att de böter som skulle åläggas denna koncern skulle räknas upp med 30 procent på grund av försvårande omständigheter. Koncernen hade nämligen varit bland de ledande i kartellen.

28 Kommissionen beslutade även, med tillämpning av 2002 års meddelande om samarbete, att Repsolkoncernen hade rätt till en nedsättning med 40 procent av det bötesbelopp som koncernen annars skulle ha ålagts.

29 På grundval av dessa uppgifter påfördes RPA/Rylesa, Repsol Petróleo och Repsol YPF gemensamt och solidariskt ett bötesbelopp på 80 496 000 euro.

Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen

30 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 18 december 2007 väckte klagandena talan och yrkade i första hand att det omtvistade beslutet skulle ogiltigförklaras och i andra hand att de böter som bolagen ålagts skulle sättas ned.

31 Till stöd för talan anförde klagandena åtta grunder. Endast den fjärde, den femte, den sjätte och den åttonde grunden är relevanta för det aktuella överklagandet.

32 Den fjärde och den femte grunden, vilka tribunalen prövade gemensamt, rörde fel i sak och en felaktig rättstillämpning i samband med prövningen av den bevisning som klagandena åberopat i sina svar på meddelandet om invändningar, och vilken åberopats för att styrka RPA/Rylesas affärsmässiga självständighet i förhållande till Repsol Petróleo och Repsol YPF. Inom ramen för den fjärde och den femte grunden gjorde klagandena även gällande att de ytterligare indicier som rörde förhållandet mellan dessa tre företag vid deltagandet inte kunde stärka presumtionen om att de två sistnämnda företagen utövat ett avgörande inflytande på det förstnämnda.

33 I den sjätte grunden gjordes gällande att det ålagda bötesbeloppet fastställts i strid med proportionalitetsprincipen och likabehandlingsprincipen.

34 I den åttonde grunden ifrågasatte klagandena kommissionens tillämpning av 2002 års meddelande om samarbete, och i synnerhet punkt 23 b sista stycket i detta meddelande.

35 Tribunalen fann att talan inte kunde vinna bifall på någon av ovannämnda grunder och ogillade talan i dess helhet.

36 Tribunalen ogillade även det av kommissionen anslutningsvis framställda yrkandet om att tribunalen skulle höja det bötesbelopp som ålagts klagandena.

Parternas yrkanden

37 Klagandena har yrkat att domstolen ska

— upphäva den överklagade domen och ogiltigförklara det omtvistade beslutet,

— sätta ned de böter som ålagts,

— fastställa att handläggningstiden vid tribunalen har varit oskäligt och orimligt lång, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

38 Kommissionen har yrkat att domstolen ska

— ogilla överklagandet, och

— förplikta klagandena att ersätta rättegångskostnaderna.

Prövning av överklagandet

39 Klagandena har anfört fyra grunder till stöd för överklagandet.

Den första grunden: I första hand felaktig rättstillämpning i samband med bedömningen av RPA/Rylesas affärsmässiga självständighet och, i andra hand, en bristande motivering av denna bedömning

Parternas argument

40 Till stöd för den första grunden, som riktar sig mot punkterna 179–207 i den överklagade domen, har klagandena hävdat att domen innehåller en felaktig rättstillämpning i två fall i samband med bedömningen av den bevisning som åberopats till stöd för deras argument som syftar att styrka RPA/Rylesas affärsmässiga självständighet i förhållande till Repsol Petróleo och Repsol YPF.

41 Klagandena har, särskilt i punkterna 202 och 203 i den överklagade domen, i första hand kritiserat tribunalen för bedömningen att beviset för att ett moderbolag i praktiken inte har utövat sin kontroll över helägda eller nästan helägda dotterbolag inte är tillräckligt för att motbevisa presumtionen om att moderbolaget har utövat ett avgörande inflytande på sina dotterbolag.

42 I andra hand anser klagandena att tribunalen åsidosatte sin motiveringsskyldighet, vilken följer av artiklarna 36 och 53 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol, genom att göra en alltför individualiserad bedömning av varje del av den bevisning som åberopats av klagandena, utan att göra någon helhetsbedömning av bevisningen, med undantag för den bedömning som görs i en lakonisk formulering i punkt 207 i den överklagade domen.

43 Kommissionen har gjort gällande att överklagandet inte kan vinna bifall på den första grunden.

Domstolens bedömning

44 När det gäller den första delen av denna grund, är det tillräckligt att påpeka att den grundar sig på en felaktig tolkning av den överklagade domen.

45 Det framgår nämligen inte av någon av de punkter som åberopats av klagandena att tribunalen gjorde bedömningen att beviset för att ett moderbolag i praktiken inte har utövat sin kontroll över helägda eller nästan helägda dotterbolag inte var tillräckligt för att motbevisa presumtionen om att moderbolaget hade utövat ett avgörande inflytande på sina dotterbolag.

46 Det framgår endast av den överklagade domen, och i synnerhet av punkterna 207 och 211, att tribunalen gjorde bedömningen att den bevisning som klagandena åberopat inte vara sådan att den kunde styrka RPA/Rylesas självständiga beteende i förhållande till Repsol Petróleo och till Repsol YPF, och att bevisningen följaktligen inte kunde motbevisa presumtionen om att de båda sistnämnda bolagen utövat ett avgörande inflytande på det förstnämnda.

47 Domstolen erinrar om att enligt artikel 58 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol omfattas inte bedömningar rörande de faktiska omständigheterna av domstolens behörighet inom ramen för ett överklagande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 september 2014, MasterCard m.fl./kommissionen, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punkt 113).

48 När det gäller den andra delen av den första grunden, ska det visserligen framhållas att tribunalen i punkt 207 i den överklagade domen gjorde bedömningen, utan någon föregående motivering, att den bevisning som åberopats av klagandena med anledning av deras talan om ogiltigförklaring, bedömd i sin helhet, inte gjorde det möjligt att motbevisa presumtionen om att Repsol Petróleo och Repsol YPF utövade ett avgörande inflytande på RPA/Rylesa.

49 Det framgår emellertid av den överklagade domen att tribunalen – för att i punkterna 207 och 211 i denna dom underkänna klagandenas argument som syftade till att fastställa RPA/Rylesas affärsmässiga självständighet i förhållande till Repsol Petróleo och till Repsol YPF – inte endast gjorde en separat bedömning av varje del av den bevisning som åberopats av klagandena utan att beakta helheten.

50 Förutom det förhållandet att tribunalen i punkterna 164–206 i den överklagade domen, i samband med sin självständiga bedömning av de faktiska omständigheterna, gjorde en detaljerad analys av varje del av den bevisning som åberopats av parterna, vilken det inte får bortses ifrån i samband med helhetsbedömningen av bevisningen, framgår det av punkterna 208–210 i denna dom att tribunalen även analyserade och bedömde vissa ytterligare indicier på vilka kommissionen hade grundat sig i det omtvistade beslutet, och med anledning av vilka tribunalen fann att de stärkte det förhållandet att klagandena faktiskt utgjorde en enda ekonomisk enhet.

51 Mot denna bakgrund kunde tribunalen konstatera att klagandena inte hade styrkt RPA/Rylesas självständiga beteende i förhållande till Repsol Petróleo och till Repsol YPF, utan att därvid göra någon felaktig rättstillämpning och i synnerhet utan att åsidosätta sin motiveringsskyldighet.

52 Överklagandet kan följaktligen inte bifallas såvitt avser den första grunden.

Den andra grunden: Felaktig rättstillämpning vad gäller tolkningen av 2002 års meddelande om samarbete

Parternas argument

53 I den andra grunden, som riktar sig mot punkterna 339–349 i den överklagade domen, har klagandena hävdat att tribunalen gjorde en felaktig rättstillämpning i tolkningen av punkt 23 b sista stycket i 2002 års meddelande om samarbete. Tribunalen beviljade därvid inte klagandena partiell immunitet mot böter med motiveringen att klagandena felaktigt hade påstått att det var Repsol som i den redogörelse som lämnades i enlighet med detta meddelande hade framfört de uppgifter som gjorde det möjligt för kommissionen att få kännedom om att kartellen pågått under perioden 1998–2002.

54 Klagandena har i detta avseende visserligen medgett att kommissionen, innan redogörelsen lämnades med stöd av 2002 års meddelande om samarbete, förfogade över handlingar som visade den faktiska tidsperiod som den aktuella överträdelsen pågått. De anser emellertid att det var deras beskrivning av de faktiska omständigheterna i denna redogörelse som gjorde det möjligt för kommissionen att avslöja att det var BP-koncernen som hade undanhållit de riktiga förhållandena beträffande den omtvistade kartellens verkliga varaktighet och att överträdelsen fortsatte under nämnda period.

55 Klagandena har i detta avseende gjort gällande att lydelsen i punkt 23 b sista stycket i 2002 års meddelande om samarbete och, i synnerhet, användningen i den spanska versionen av orden ”hechos de los cuales la Comisión no tenga conocimiento previo”, vilka motsvarar ”faits précédemment ignorés” och ”facts previously unknown” som förekommer bland annat i den engelska och den franska versionen, ska förstås så, att dessa ord inte enbart avser kommissionens fysiska förfogande över handlingar, utan att det även krävs en ”kognitiv del”, det vill säga att kommissionen hade kännedom om överträdelser som skulle styrkas av nämnda handlingar.

56 Klagandena anser att den tvetydighet som nämnda bestämmelse innebär under alla omständigheter borde ha föranlett tribunalen att göra den tolkning som är mest fördelaktig för klagandena.

57 Kommissionen anser i första hand att den andra grunden ska kvalificeras som en ny grund och att den därmed inte kan upptas till sakprövning. Den talan om ogiltigförklaring som väckts av klagandena innehöll nämligen inte några argument angående kravet på en ”kognitiv del” såvitt avser den åberopade bestämmelsen. I andra hand anser kommissionen att överklagandet inte kan bifallas på den andra grunden.

Domstolens bedömning

58 Ett överklagande får enligt artikel 170.1 i domstolens rättegångsregler inte avse annan sak än den som varit föremål för talan vid tribunalen. Domstolens behörighet inom ramen för ett överklagande är nämligen begränsad till en prövning av den rättsliga bedömningen av de grunder som har åberopats i den lägre instansen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 maj 2014, ASPLA/kommissionen, C-35/12 P, EU:C:2014:348, punkt 39 och där angiven rättspraxis).

59 En part får följaktligen inte vid domstolen för första gången åberopa en grund som parten inte har åberopat vid tribunalen, eftersom detta skulle innebära att parten vid domstolen, vilken har en begränsad behörighet i mål om överklagande, kunde anhängiggöra en mer omfattande tvist än den som tribunalen har prövat (dom av den 3 september 2015, Inuit Tapiriit Kanatami m.fl./kommissionen, C-398/13 P, EU:C:2015:535, punkt 57 och där angiven rättspraxis).

60 I likhet med vad generaladvokaten har påpekat i punkterna 17 och 18 i sitt förslag till avgörande, konstaterar domstolen emellertid att klagandena i huvudsak har anfört de aktuella argumenten inom ramen för deras talan om ogiltigförklaring vid tribunalen.

61 Till skillnad från vad kommissionen har gjort gällande kan överklagandet således prövas såvitt avser den andra grunden.

62 I den andra grunden har klagandena kritiserat tribunalen för att ha gjort en felaktig rättstillämpning i punkterna 339–349 i den överklagade domen, i och med att tribunalen godtog kommissionens tolkning och tillämpning av uttrycket ”tidigare okända sakförhållanden” i den mening som avses i punkt 23 b sista stycket i 2002 års meddelande om samarbete. Enligt klagandena avser denna bestämmelse inte enbart ett fysiskt innehav av handlingar, utan det krävs att ett specifikt villkor beaktas som av klagandena benämns ”kognitivt villkor”.

63 Enligt domstolens fasta praxis är tribunalen ensam behörig att fastställa och bedöma de faktiska omständigheterna och, i princip, att bedöma den bevisning som tribunalen har godtagit till stöd för dessa omständigheter. Om bevisupptagningen har skett på ett riktigt sätt och de allmänna rättsprinciper och de processuella regler som är tillämpliga i fråga om bevisbörda och bevisföring har iakttagits, är det tribunalen ensam som har att bedöma vilket värde som uppgifterna i målet ska tillmätas. Denna bedömning utgör således inte, med undantag för de fall då dessa uppgifter har missuppfattats, en rättsfråga som ska prövas av domstolen (dom av den 20 januari 2016, Toshiba Corporation/kommissionen, C-373/14 P, EU:C:2016:26, punkt 40).

64 Domstolen kan därför inte ifrågasätta tribunalens konstateranden rörande faktiska omständigheter som har kritiserats i den andra grunden, och särskilt de uppgifter som förekommer i punkt 341 i den överklagade domen. Däri anges att kommissionen redan förfogade över relevanta uppgifter i handlingar från samma tid som erhållits i samband med kontroller den 1 och den 2 oktober 2002, det vill säga redan innan kommissionen den 31 mars 2004 erhöll redogörelsen från klagandena som bilaga till Repsols ansökan i enlighet med 2002 års meddelande om samarbete. Domstolen gör samma bedömning beträffande tribunalens underkännande, bland annat i punkt 345 i den överklagade domen, av argumentet angående det påstådda mervärde som uppgifterna från Repsol avseende perioden 1998–2002 innebar.

65 När det gäller klagandenas påstående om felaktig rättstillämpning, framhåller domstolen att det följer av punkt 23 b sista stycket i 2002 års meddelande om samarbete att ”[o]m ett företag lämnar in bevismaterial som gäller för kommissionen tidigare okända sakförhållanden som har ett direkt samband med den misstänkta kartellens betydelse och varaktighet, kommer kommissionen inte att beakta dessa element när den avgör vilka böter som skall åläggas det företag som tillhandahållit detta bevismaterial”.

66 Det framgår av lydelsen i denna bestämmelse att det för den delvisa immunitet som föreskrivs, fordras att två villkor ska vara uppfyllda. För det första ska företaget vara det första som bevisar tidigare okända sakförhållanden för kommissionen. För det andra ska dessa sakförhållanden, som ska ha en direkt inverkan på den misstänkta kartellens allvar eller varaktighet, göra det möjligt för kommissionen att komma fram till nya slutsatser angående överträdelsen (dom av den 23 april 2015, LG Display och LG Display Taiwan/kommissionen, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 78).

67 Domstolen har tidigare preciserat att uttrycket ”för kommissionen … okända sakförhållanden” är otvetydigt och gör det möjligt att göra en restriktiv tolkning av punkt 23 b sista stycket i 2002 års meddelande om samarbete, på så sätt att bestämmelsen endast omfattar de fall då ett företag som deltagit i en konkurrensbegränsande samverkan förser kommissionen med nya uppgifter om överträdelsens allvar eller varaktighet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 april 2015, LG Display och LG Display Taiwan/kommissionen, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 79 och där angiven rättspraxis).

68 Domstolen har även slagit fast att den betydelse som detta uttryck ges, ska vara sådan att den kan garantera de syften som eftersträvas i punkt 23 b sista stycket i nämnda meddelande, och i synnerhet effektiviteten av programmet för förmånlig behandling (se, för att liknande resonemang, dom av den

23 april 2015, LG Display och LG Display Taiwan/kommissionen, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 84 och där angiven rättspraxis). Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 22 i sitt förslag till avgörande är syftet med programmen för förmånlig behandling att de företag som gjort sig skyldiga till överträdelser ska anmäla detta, så att dessa överträdelser upphör snabbt och fullständigt.

69 Det måste således säkerställas att denna bestämmelse har ändamålsenlig verkan. När ett företag, i syfte att beviljas total immunitet mot böter enligt 2002 års meddelande om samarbete, har varit först med att förse kommissionen med bevismaterial som möjliggjort för kommissionen att fastställa en överträdelse av artikel 101 FEUF, men då företaget har underlåtit att lämna upplysningar till stöd för att överträdelsen har haft en längre varaktighet än vad som framgår av bevismaterialet, innehåller den aktuella bestämmelsen ett incitament för andra företag som har deltagit i överträdelsen att vara det första att lämna sådana upplysningar genom möjligheten att beviljas partiell immunitet mot böter (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 april 2015, LG Display och LG Display Taiwan/kommissionen, C-227/14 P, EU:C:2015:258, punkt 85).

70 Med hänsyn till det ovanstående godtar inte domstolen det ”kognitiva” villkor som anförts av klagandena. Punkt 23 b sista stycket i 2002 års meddelande om samarbete ska nämligen tolkas så, att bevismaterial som lämnas av ett företag inom ramen för en ansökan i enlighet med detta meddelande kan anses utgöra bevismaterial rörande ”för kommissionen tidigare okända sakförhållanden” endast för det fall att det objektivt sett företer ett betydande mervärde jämfört med bevisning som kommissionen redan samlat in.

71 Denna tolkning följer för det första av den allmänna systematiken i 2002 års meddelande om samarbete. Det följer nämligen av punkterna 7, 21 och 23 a i detta meddelande att en nedsättning i enlighet med nämnda meddelande av de böter som kommissionen ålägger endast kan beviljas under förutsättning att de företag som önskar komma i åtnjutande av en sådan nedsättning förser kommissionen med bevismaterial som har ett betydande mervärde jämfört med bevisning som kommissionen redan samlat in. Detsamma gäller beträffande partiell immunitet enligt punkt 23 b sista stycket i det aktuella meddelandet.

72 För det andra finner domstolen att det förhållandet att kommissionen förfogar över ett bevismaterial, såvitt avser tillämpningen av sistnämnda bestämmelse, ska anses likställt med kännedom om dess innehåll, oberoende av huruvida bevismaterialet faktiskt har undersökts och bedömts av kommissionen.

73 Såsom framgår av punkt 64 i förevarande dom, har det i förevarande fall slutgiltigt fastställts av tribunalen, i punkt 341 i den överklagade domen, i vilken tribunalen hänvisar till punkt 592 i det omtvistade beslutet, att kommissionen, innan den erhöll redogörelsen från klagandena som lämnats i enlighet med 2002 års meddelande om samarbete, redan förfogade över uppgifter angående de omständigheter som inträffat under perioden 1998–2002, vilka erhållits i samband med kontroller som genomförts den 1 och den 2 oktober 2002. Dessutom har tribunalen slutgiltig underkänt argumentet angående det påstådda mervärdet av de omständigheter som Repsol hänvisat till beträffande denna period.

74 Det var således utan att göra någon felaktig rättstillämpning som tribunalen i punkt 344 i den överklagade domen konstaterade att klagandena saknade grund för sin begäran, med stöd av punkt 23 b tredje stycket i nämnda meddelande, att de omständigheter som rörde kartellen och som ägt rum under perioden motsvarande åren 1998–2002 inte skulle beaktas vid bötesberäkningen.

75 Överklagandet kan följaktligen inte bifallas såvitt avser den andra grunden.

Den tredje grunden: Åsidosättande av artikel 261 FEUF och proportionalitetsprincipen, eftersom tribunalen har åsidosatt sin skyldighet att utöva sin obegränsade behörighet beträffande ålagda sanktioner

Parternas argument

76 Klagandena har hävdat att tribunalen åsidosatte artikel 261 FEUF och proportionalitetsprincipen, genom att inte genomföra någon självständig och uttömmande prövning av det omtvistade beslutet när det gäller fastställandet av grundbeloppet för de ålagda böterna. Detta grundbelopp fastställdes till 40 000 000 euro, det vill säga dubbelt så mycket jämfört med det indikativa grundbeloppet i 1998 års riktlinjer för överträdelser som kvalificeras som ”mycket allvarliga”, trots att de omständigheter som låg till grund för det omtvistade beslutet borde ha föranlett ett grundbelopp på under eller motsvarande 20 000 000 euro.

77 Klagandena har härvid gjort gällande att tribunalen – som svar på den sjätte grunden för talan om ogiltigförklaring, i vilken klagandena bestred det grundbelopp som fastställts av kommissionen genom att bland annat åberopa ett åsidosättande av proportionalitetsprincipen – enbart konstaterade *dels* att den kritiserade överträdelsen faktiskt borde kvalificeras som ”mycket allvarlig”, *dels* att kommissionen hade uppgett sig ha beaktat de ytterligare faktorer som angetts i det omtvistade beslutet, utan att ha kontrollerat om denna institution hade utfört bedömningen av dessa omständigheter på ett korrekt sätt.

78 I punkterna 245–250 i den överklagade domen inskränkte sig tribunalen således till att ange de faktorer som beaktats i det omtvistade beslutet utan att själv göra en verklig och självständig bedömning. Detta innebar att klagandena inte kunde förstå skälen till att dessa faktorer hade kunnat föranleda kommissionen och därefter tribunalen att fastställa grundbeloppet till ett belopp som är dubbelt så stort som det minimibelopp som föreskrivs i 1998 års riktlinjer för överträdelser som kvalificeras som ”mycket allvarliga”.

79 Slutligen har klagandena gjort gällande att tribunalen – i samband med utövandet av sin obegränsade behörighet enligt artikel 261 FEUF – vid prövningen av huruvida grundbeloppet var proportionerligt borde ha beaktat att överträdelsen saknade inverkan och den borde även ha beaktat storleken på grundbeloppet i förhållande till klagandenas omsättning.

80 Kommissionen anser att överklagandet inte kan vinna bifall på den tredje grunden.

Domstolens bedömning

81 Det ankommer inte på domstolen att, när den prövar rättsfrågor i ett mål om överklagande, av skälighetshänsyn ersätta, med sin egen bedömning, den bedömning som tribunalen med stöd av sin obegränsade behörighet har gjort av det bötesbelopp som ett företag har ålagts på grund av att det har överträtt unionsrätten (se, bland annat, dom av den 22 november 2012, E.ON Energie/kommissionen, C-89/11 P, EU:C:2012:738, punkt 125).

82 Det är endast om domstolen bedömer att böterna inte endast är olämpliga utan så överdrivet höga att de är oproportionerliga som den kan slå fast att tribunalen, genom att fastställa ett orimligt bötesbelopp, har gjort en felaktig rättstillämpning (dom av den 30 maj 2013, Quinn Barlo m.fl./kommissionen, C-70/12 P, EU:C:2013:351, punkt 57 och där angiven rättspraxis).

83 I den mån som klagandena genom den tredje grunden har ifrågasatt tribunalens bedömning av huruvida grundbeloppet var proportionerligt med hänsyn till omständigheterna i förevarande fall, utan att därvid ha visat eller ens påstått att detta belopp inte endast är olämpligt utan så överdrivet högt att det är oproportionerligt, så kan denna grund således inte upptas till sakprövning.

84 Domstolen påpekar för övrigt, vad gäller domstolsprövningen av kommissionens beslut att ålägga böter eller vite för överträdelse av konkurrensreglerna, att unionsdomstolen – utöver sin laglighetsgranskning enligt artikel 263 FEUF – i artikel 31 i förordning nr 1/2003 tillerkänts obegränsad behörighet i enlighet med artikel 261 FEUF att ersätta kommissionens bedömning med sin egen bedömning, och följaktligen att undanröja, sätta ned eller höja de böter eller det vite som ålagts (dom av den 22 oktober 2015, AC-Treuhand/kommissionen, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punkt 74 och där angiven rättspraxis).

85 Domstolen erinrar dock om att utövandet av den obegränsade behörigheten enligt artikel 261 FEUF och artikel 31 i förordning nr 1/2003 inte är att likställa med en ex officio-kontroll och att förfarandet vid unionsdomstolen är kontradiktoriskt. Förutom grunder som omfattas av tvingande rätt och som rätten är skyldig att ta upp ex officio, ankommer det således på sökanden att anföra grunder mot det omtvistade beslutet och lägga fram bevisning till stöd för grunderna (dom av den 22 oktober 2015, AC-Treuhand/kommissionen, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punkt 75 och där angiven rättspraxis).

86 För att uppfylla kraven enligt principen om ett effektivt domstolsskydd, vilken slås fast i artikel 47.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), och med hänsyn tagen till att artikel 23.3 i förordning nr 1/2003 föreskriver att böterna ska fastställas utifrån överträdelsens allvar och varaktighet, är tribunalen vid utövandet av sin behörighet enligt artiklarna 261 FEUF och 263 FEUF skyldig att pröva varje anmärkning, avseende rättsliga eller faktiska omständigheter, som syftar till att styrka att bötesbeloppet inte är korrekt i förhållande till överträdelsens allvar och varaktighet (dom av den 22 oktober 2015, AC-Treuhand/kommissionen, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punkt 76 och där angiven rättspraxis).

87 Domstolen konstaterar att tribunalen i punkterna 250 och 258 i den överklagade domen fann att kommissionen inte gjort fel då den fastställde beloppet 40 000 000 euro som grund för beräkningen av de böter som ålagts klagandena och att detta belopp inte framstod som oproportionerligt.

88 Tribunalen gjorde nämligen, i punkterna 245–249 i den överklagade domen, en bedömning av hur allvarlig den aktuella överträdelsen var, av omfattningen på den geografiska marknad som berördes av överträdelsen och av klagandenas marknadsandel, samt lämnade, i punkterna 251–257 i nämnda dom, ett tillräckligt och motiverat svar på de argument som anförts, bland annat angående det förhållandet att kartellen saknade en konkret inverkan eller det förhållandet att grundbeloppet för de böter som påförts klagandena motsvarade en betydande del av deras omsättning.

89 Mot denna bakgrund har tribunalen inte gjort någon felaktig rättstillämpning i samband med utövandet av sin domstolsprövning.

90 Det ska även påpekas att det i punkt 1 A tredje strecksatsen i 1998 års riktlinjer föreskrivs att det tänkbara grundbeloppet för böter avseende mycket allvarliga överträdelser ska uppgå till över 20 miljoner euro. Beloppet 20 miljoner euro utgör således endast ett minimibelopp enligt 1998 års riktlinjer. Kommissionen ska fastställa utgångsbeloppet för beräkningen av böter för sådana överträdelser över detta belopp.

91 I den mån klagandena har kritiserat tribunalen för att ha gjort en felaktig rättstillämpning när den underkände deras argument om att kommissionen borde ha beaktat att överträdelsen inte hade någon konkret inverkan på marknaden, är det tillräckligt för domstolen att, i likhet med vad kommissionen har hävdat, påpeka att klagandena inte ifrågasatte det omtvistade beslutet på denna punkt vid tribunalen. I det omtvistade beslutet nämns för övrigt inte att inverkan saknas. Klagandena har inte heller åberopat någon bevisning vid tribunalen till stöd för att överträdelsens inverkan var mätbar. Mot denna bakgrund kan klagandenas argument inte upptas till sakprövning.

92 Överklagandet ska således till viss del avvisas och i övrigt ogillas, såvitt avser den tredje grunden.

Den fjärden grunden: Tribunalens åsidosättande av skyldigheten att iaktta en skälig handläggningstid

Parternas argument

93 I den fjärde grunden har klagandena gjort gällande att tribunalen åsidosatt artikel 47 i stadgan och artikel 6.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950, genom att inte avgöra målet inom skälig tid. Detta motiverar att domstolen sätter ned böterna, eller fastställer tribunalens åsidosättande.

94 Klagandena har anfört *att* deras talan om ogiltigförklaring väcktes den 18 december 2007, *att* det skriftliga förfarandet avslutades den 25 september 2008, *att* klagandena bereddes tillfälle att yttra sig den 11 juli 2012 angående det lämpliga i att förena förevarande mål med målen T-462/07, T-482/07, T-495/07 och T-497/07, *att* förhandlingen hölls den 14 januari 2013 och *att* den överklagade domen meddelades den 16 september 2013.

95 Klagandena har således framhållit att hela förfarandet pågick under cirka fem år och nio månader, varvid någon handläggningsåtgärd inte vidtogs under fyra och ett halvt år, nämligen från det att ansökan ingavs till det att klagandena bereddes tillfälle att yttra sig angående det lämpliga i att förena förevarande mål med andra mål, motsvarande den period som konstaterats av domstolen i dom av den 26 november 2013, Groupe Gascogne/kommissionen (C-58/12 P, EU:C:2013:770).

96 Klagandena har i detta hänseende gjort gällande att det inte förelåg någon synnerlig omständighet som kunde motivera den konstaterade tidsutdräkten i handläggningen av målet. Tidsutdräkten berodde varken på åtgärder eller underlåtna åtgärder från klagandenas sida, eller på målets särskilda svårighetsgrad.

97 Kommissionen har gjort gällande att överklagandet inte kan bifallas på den fjärde grunden.

Domstolens bedömning

98 En unionsdomstols underlåtenhet att iaktta sin skyldighet enligt artikel 47 andra stycket i stadgan att inom skälig tid avgöra mål som anhängiggörs vid den, ska beivras genom att en skadeståndstalan väcks vid tribunalen, eftersom en sådan talan utgör ett effektivt medel för avhjälpande. Ett yrkande om ersättning för den skada som åsamkats på grund av tribunalens underlåtenhet att avgöra ett mål inom skälig tid kan således inte framställas direkt vid domstolen inom ramen för ett överklagande, utan det ska framställas vid tribunalen (dom av den 10 juli 2014, Telefónica och Telefónica de España/kommissionen, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 66, dom av den 9 oktober 2014, ICF/kommissionen, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, punkt 57, och dom av den 12 november 2014, Guardian Industries och Guardian Europe/kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkterna 17 och 18).

99 När skadeståndstalan har väckts ankommer det således på tribunalen, som är behörig enligt artikel 256.1 FEUF, att pröva en sådan talan i en annan sammansättning än den som prövade det mål i vilket handläggningstiden kritiserats för att vara oskäligt lång (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 juli 2014, Telefónica och Telefónica de España/kommissionen, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 67, dom av den 9 oktober 2014, ICF/kommissionen, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, punkt 58, och dom av den 12 november 2014, Guardian Industries och Guardian Europe/kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 19).

100 Om det är uppenbart, utan att parterna behöver förebringa ytterligare bevisning i detta avseende, att tribunalen har gjort sig skyldig till en tillräckligt klar överträdelse av skyldigheten att avgöra målet inom skälig tid, kan domstolen fastställa att så skett (se, för ett liknande resonemang, dom av den

9 oktober 2014, ICF/kommissionen, C-647/13 P, EU:C:2014:2274, punkt 59, och dom av den 12 november 2014, Guardian Industries och Guardian Europe/kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 20).

101 Så är fallet här. Längden på handläggningstiden vid tribunalen uppgår till närmare fem år och nio månader, och innefattar bland annat en period på nästan fyra år och fyra månader från tidpunkten då det skriftliga förfarandet avslutades till tidpunkten då förhandling hölls. Denna tidsutdräkt kan inte förklaras av vare sig målets art eller komplexitet och inte heller av dess sammanhang. Målet vid tribunalen uppvisade nämligen inte någon särskild svårighetsgrad. Det framgår inte heller, vare sig av den överklagade domen eller av de omständigheter som åberopats av parterna, att denna period av inaktivitet skulle anses vara objektivt motiverad eller att klagandena skulle ha varit en del av anledningen härtill. Det förhållandet att tribunalen beredde klagandena tillfälle att yttra sig den 11 juli 2012 angående det lämpliga i att förena förevarande mål med målen T-462/07, T-482/07, T-495/07 och T-497/07 saknar i detta hänseende betydelse.

102 Det framgår dock av det som anförts i punkt 98 ovan att överklagandet inte kan vinna bifall på den fjärde grunden.

103 Eftersom överklagandet inte kan vinna bifall på någon av de fyra grunder som klagandena har anfört, ska överklagandet ogillas.

Rättegångskostnader

104 Enligt artikel 184.2 i domstolens rättegångsregler ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när överklagandet ogillas.

105 Enligt artikel 138.1 i rättegångsreglerna, som enligt artikel 184.1 i dessa regler ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats.

106 Kommissionen har yrkat att Repsol Lubricantes y Especialidades, Repsol Petróleo och Repsol ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom dessa bolag har tappat målet, ska kommissionens yrkande bifallas avseende de rättegångskostnader som hänför sig till överklagandet.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

1) **Överklagandet ogillas.**

2) **Repsol Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA och Repsol SA ska ersätta rättegångskostnaderna.**

Underskrifter